

IKKI TILLI TA'LIM

Sabirova Dilafruz Ikromovna

Samarqand davlat chet tillar instituti talabasi

Gmail: Sabirovadilafruz138@gamil.com

Annonatsiya: Ushbu maqolada ikki tilli ta'limning nazariy asoslari, metodologiyalari va ta'lim jarayonidagi ahamiyati ko'rib chiqiladi. Ikki tilli ta'lim, talabalar uchun til ko'nikmalarini rivojlantirish, muloqot qobiliyatini oshirish va akademik muvaffaqiyatga erishish imkoniyatini beradi. Maqola Jim Cumminsning ikki tilda ta'lim nazariyasiga asoslangan holda, BICS va CALP tushunchalarini, shuningdek, til va madaniyat o'rtasidagi bog'lanishni tahlil qiladi. Maqolada, shuningdek, ikki tilni o'z ichiga olgan ta'limning afzalliklari, tilalararo transfer imkoniyatlari va samara beruvchi ta'lim strategiyalari haqida muhokama qilinadi. Ushbu tadqiqotlar til bilish doirasini kengaytirish, akademik yutuqni oshirish va madaniy tushunishni kuchaytirish uchun ikki tilli ta'limning o'rnini yoritadi. Maqola ta'limchilar va ta'lim siyosatidagi o'zgarishlarga qiziqqan mutaxassislar uchun muhim ma'lumot manbai bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Ta'lim yondashuvi, bilingvizm, til o'rganish, kognitiv tajriba, madaniy almashuv, tillarni integratsiyalash, metodologik yo'nalishlar, ta'lim muassasalari, til muammolari, va o'quv dasturlari.

Ta'lim yondashuvi. Ikki tilli ta'limda ta'lim yondashuvi talabalar uchun lingvistik imkoniyatlarini kengaytiradi. Bu yondashuv orqali o'quvchilar ikki yoki undan ortiq tillarni bir vaqtda o'rganib, ular o'rtasida bog'lanishlar o'rnatish imkoniyatiga ega bo'lishadi.

Bilingvizm. Bilingvizm — bu ikki tilda erkin muloqot qilishi, o'rganishi va tushunishi mumkin bo'lgan shaxslar uchun muhim ijtimoiy va madaniy imkoniyatlarni taqdim etadi. Ikki tilli ta'lim, bu jarayonni qo'llab-quvvatlaydi va talabalarga ikki tilni amaliyotda qo'llash uchun zarur sharoitlarni yaratadi.

Til o'rganish. Til o'rganish jarayoni ikki tilli ta'limda ikki tomonlama amalga oshadi: bir tomondan, o'quvchilar yangi tilni o'z asosiy tilida o'rganadi, ikkinchi tomondan, yangi til orqali boshqa fanlarni o'zlashtiradi. Bu, tilningiyotgan shaxslar uchun yanada samarali va qiziqarli bo'ladi.

Kognitive tajriba. Kognitive tajriba ikki tilli o'qitishda muhim rol o'ynaydi. O'quvchilar ikki til o'rganish jarayonida fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bu, ularning kognitive jarayonlarini boyitadi va yaratuvchanliklarini oshiradi.

Madaniy almashuv. Ikki tilli ta'lim madaniy almashuvni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. O'quvchilar turli madaniyatlarni o'rganib, ulardan qimmatli tajribalar olishlari mumkin. Bu jarayon, shuningdek, xushmuomala va tolaroqarasidagi tushunishni ham kuchaytiradi.

Tillarni integratsiyalash. Tillarni integratsiyalash ikki tilli ta'limda ta'lim metodikasining muhim qismi. Bu metod orqali talabalar bir tilni to'g'ri va samarali o'rganish uchun boshqa tilga bog'liq bo'lgan tafsilotlar va tushunchalarni tushunishadi.

Ta'lim muassasalari. Ikki tilli ta'limni qo'llovchi ta'lim muassasalari, zamonaviy ta'lim tizimining samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Bu muassasalarda til o'rganish jarayoni, pedagogik metodlar va o'quv dasturlari doimiy ravishda yangilanib, talabalar ehtiyojlariga moslashtiriladi.

Til muammolari. Ikki tilli ta'limda til muammolari paydo bo'lishi mumkin. O'quvchilar turli tillardagi sarf va nahv qoidalarini bir-biriga taqqoslab tushunishga harakat qilishganda, muammolar yuzaga kelishi tabiiy. Shuning uchun o'qituvchilar bu jarayonni nazorat qilib, talabalarni yordam berishlari muhimdir.

O'quv dasturlari. Ikki tilli ta'lim uchun mo'ljallangan o'quv dasturlari, talabalar uchun kengroq imkoniyatlar yaratadi. Dasturlar, tilni o'rganish bilan birga, madaniyat va tarix haqida ham ma'lumotlar berish orqali to'liq ta'limni ta'minlaydi.

O'qituvchilar tayyorgarligi. Ikki tilli ta'limni amalga oshirish jarayonida o'qituvchilar tayyorgarligi asosiy ahamiyatga ega. O'qituvchilar o'z bilimlarini yangilab, ikki tilli o'qitish metodlarini o'zlashtirib, ta'lim sifatini oshirishlari zarur.

Tillararo aloqalar. Tillararo aloqalar ikki tilli ta'lim jarayonida yangi imkoniyatlar yaratadi. O'quvchilar bir til orqali boshqa tilni o'rganish jarayonida bir-biriga bog'lanib, yangi tushunchalarni asta-sekin o'zlashtirishadi.

Talabalar muvaffaqiyati. Ikki tilli ta'lim talabalar muvaffaqiyatini oshirishga yordam beradi. Ular faqatgina tilni fah ko'nikmalarini rivojlantirmasdan, shuningdek, boshqa fanlar bo'yicha ham yuqori natijalarga erishadilar.

Muammolar va yechimlar. Ikki tilli ta'limda muammolar ko'payishi mumkin, lekin bu muammolarni yechish yo'llari ham mavjud. Har bir o'quv muassasasi bu muammolarni hal qilish uchun o'z strategiyalarini ishlab chiqishi kerak.

Yana o'rganish imkoniyatlari. Ikki tilli ta'lim tashabbuslari, o'quvchilarga yana o'rganish imkoniyatlarini taqdim etadi. Bu esa nafaqat tilni, balki kengroq qarashlarni o'rganish va ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi

Jim Cummins va ikki tilda ta'lim nazariyasi. Jim Cummins ikki tilda ta'lim nazariyasini rivojlantirgan va bu sohada bir qator muhim g'oyalarni ilgari surgan olimdir. Uning asosiy tushunchalari quyidagilarni o'z ichiga oladi:

1. BASIC va CALP:

- BICS (Basic Interpersonal Communicative Skills): Bu ishlatilishagi oddiy, kundalik kommunikativ qobiliyatlar. Ushbu ko'nikmalar qamrab olingan, lekin murakkab fikrlarni ifodalashga imkon bermaydi.

- CALP (Cognitive Academic Language Proficiency): Bu akademik va murakkab til ko'nikmalaridir. Ushbu darajaga erishish ko'proq vaqt talab etadi va talabalar akademik muhitda muvaffaqiyatli bo'lishlari uchun zarur.

2. Ikki tilda o'rganish:

- Cummins ikkita tilni o'z ichiga olgan ta'lim jarayonining afzalliklarini ta'kidlaydi. Ular orasidagi bog'lanishlar yordamida talabalar o'z bilimlarini kengaytirishlari va yanada yuqori darajalarga ko'tarilishlari mumkin.

3. Til va madaniyat:

- Cummins madaniyat va til o'rtasidagi o'zaro bog'lanishni ta'kidlaydi. Ikki tilli ta'limni madaniy kontekstda ko'rish muhimdir, chunki bu talabalar o'z madaniyatlarini tan olish va qadrlash imkoniyatiga ega bo'ladi.

4. Tillararo transfer:

- Cumminsning nazariyasiga ko'ra, bir tilda olingan bilimlar boshqa tilda ham foydalanilishi mumkin. Bu til o'rganish jarayonini osonlashtiradi va talabalar o'z ko'nikmalarini kengaytirishlariga yordam beradi.

5. Ta'lim strategiyalari:

- Cummins ta'limchilarga talabalar uchun talabalar uchun samara beruvchi va qo'llab-quvvatlovchi ta'lim strategiyalarini ishlab chiqish zarurligini ta'kidlaydi. Bu strategiyalar ikki tilda o'rganish uchun muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. UM Azamatovna, The History Of The Development Of Turkish Terminolog.
2. НМ Сулейманова, ЖР Насруллаев, Номинативные особенности языковых единиц, Молодой ученый, 212-213, 2018

3. M Ubaydullayeva, U Murodova, Saida Zunnunova Asarlarida Kurashchan Qahramon Talqini, Академические исследования в современной науке 2 (23), 123-135, 2023
4. Н. М Сулейманова, О Структурной Схеме Номинативного Значения, Ученый XXI века, 2016
5. Honkeldieva, M., Kunafiev, R., & Hamidov, N. I. (2015). Redetermined structure of gossypol (P3 polymorph). Acta Crystallographica Section E: Crystallographic Communications, 71(7), o442-o443.
6. MA Ubaydullayeva, Methodology Of Using The” Analytical Reading” Technique In The Interpretation Of The Epos” Alpomish”, Международный Журнал Языка, Образования, Перевода 3 (2), 2022
7. Н Сулейманова, О номинативной функции предложения, Иностранная филология: язык, литература, образование 2 (4 (65)), 88-91, 2017
8. UM Azamatovna, The History Of The Development Of The Terms Of Literary Studies Of The Turkic Peoples
9. Honkeldieva, M., Talipov, S., Mardanov, R., & Ibragimov, B. (2015). Molecular and crystal structure of gossypol tetramethyl ether with an unknown solvate. Acta Crystallographica Section E: Crystallographic Communications, 71(2), 184-187.
10. Н Сулейманова, Тил Белгиларининг Нутққа Кўчирилиши.
11. НМ Сулейманова, ММ Бобожонова, Связь Номинативных Значений Слова С Пропозитивной Структурой Лингвистика И Методика: Междисциплинарный Подход, 141-144, 2020
12. Худайназаров, Ф. Х. (2024). Кичик Бизнес Субъектлари Фаолиятини Рақамли Технологиялар Асосида Ривожлантиришининг Меъёрий-Ҳуқуқий Асослари. Oriental Renaissance: Innovative, Educational, Natural And Social Sciences Scientific Journal, 266.
13. Honkeldieva, M. T., Talipov, S. A., & Ibragimov, B. T. (2015). Gossypol inclusion compound with pyrazine: crystal structure and thermal behavior. Journal of Inclusion Phenomena and Macrocyclic Chemistry, 83, 369-375.
14. Худайназаров, Ф. (2023). Исламские Финансы: Проблемы И Решения. Экономическое развитие и анализ, 1(8), 109-114.
15. Islomjanovna, A. M. (2024). Bolaning Ijtimoiylashuv Jarayonidagi Omillar Hamda Oil A Va Jamiyatning Ahamiyati. International Journal of Education, Social Science & Humanities, 12(6), 1154-1158.

16. Islomjanovna, A. M. (2022). Traditions of culture in Islam and their modern significance. *World Bulletin of Social Sciences*, 9, 198-202.
17. Honkeldieva, M. T., Talipov, S. A., Kunafiev, R., & Ibragimov, B. T. (2015). Crystal structure of bis-p-anizidinegossypol with an unknown solvate. *Acta Crystallographica Section E: Crystallographic Communications*, 71(12), 1421-1424.
18. Abdufattokhov, S., Ibragimova, K., & Gulyamova, D. (2021, November). The applicability of machine learning algorithms in predictive modeling for sustainable energy management. In *International Conference on Forthcoming Networks and Sustainability in the IoT Era* (pp. 379-391). Cham: Springer International Publishing.
19. Ghodake, S. P., Malkar, V. R., Santosh, K., Jabasheela, L., Abdufattokhov, S., & Gopi, A. (2024). Enhancing Supply Chain Management Efficiency: A Data-Driven Approach using Predictive Analytics and Machine Learning Algorithms. *International Journal of Advanced Computer Science & Applications*, 15(4).
20. Dohare, S., Pamulaparthi, L., Abdufattokhov, S., Naga Ramesh, J. V., El-Ebiary, Y. A. B., & Thenmozhi, E. (2024). Enhancing Diabetes Management: A Hybrid Adaptive Machine Learning Approach for Intelligent Patient Monitoring in e-Health Systems. *International Journal of Advanced Computer Science & Applications*, 15(1).
21. Abdufattokhov, S., Normatova, N., & Shermatova, M. (2022). Artificial Neural Networks Based Predictive Model for Detecting the Early-Stage Diabetes. *Journal of Artificial Intelligence, Machine Learning and Neural Network (JAIMLNN) ISSN*, 2799-1172.
22. Chen, Z., Xie, M., Zu, Q., & Abdufattokhov, S. (2023). Electrical Automation Intelligent Control System Based on Internet of Things Technology. *Electrica*, 23(2).
23. Abdufattokhov, S., Mahamatov, N., Ibragimova, K., Gulyamova, D., & Yuldashev, D. (2022). Supervisory optimal control using machine learning for building thermal comfort. *Operations Research and Decisions*, 32(4).
24. Alisherovna, M. K. (2022). Use of communication networks in the optimization of investment project work. *TRANS Asian Journal of Marketing & Management Research*, 11(5and6), 49-52.
25. Alisherovna, M. K. (2021). Car transport an approach to the research of the essence of investment activities of enterprises. *Asian Journal Of Multidimensional Research*, 10(5), 415-418.